

Toespraak burgemeester Huri Sahin

Opening Holocaust-tentoonstelling 13 januari 2025

Huis van de stad Rijswijk

Dames en heren, beste aanwezigen,

Wat goed dat u hier bent voor de opening van de Holocaust-tentoonstelling. Voordat ik u meer ga vertellen over deze indrukwekkende tentoonstelling neem ik u mee terug in de tijd.

Het is dit jaar 100 jaar geleden dat een boek verscheen waarin de kiem werd geplant voor de systematische Jodenvervolging tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ik heb het over het boek 'Mein Kampf' van Adolf Hitler.

Vandaag over een week is het 83 jaar geleden dat 15 hoge functionarissen van het naziregime bij elkaar kwamen in Berlijn voor de zogenoemde 'Wannseeconferentie'. Daar bespraken zij hoe ze het beste het bevel van Hitler konden uitvoeren voor de 'definitieve oplossing van het Jodenvraagstuk'.

En later deze maand – op 27 januari om precies te zijn – is het 80 jaar geleden dat eenheden van het Rode leger vernietigingskamp Auschwitz bevrijdden. Wat zij aantroffen was mensonterend.

We kennen allemaal de verschrikkelijke beelden van duizenden gevangen, meer dood dan levend. Onder hen Otto Frank, de vader van Anne Frank.

De genocide die in de Tweede Wereldoorlog plaatsvond, is ongekend. Tijdens de oorlog zijn circa 6 miljoen van de 11 miljoen Europese joden vermoord. En van de naar schatting 140.000 Joden die Nederland in mei 1940 telde, zijn er in de oorlog 102.000 omgekomen. Dat komt neer op een schrikbarend percentage van 73 procent. Drie op de vier Joden werden vermoord!

Ook Rijswijk ontkwam niet aan de verschrikkingen van de oorlog. In 1941 moesten alle Joden geregistreerd worden. In Rijswijk kregen 300 mensen een aantekening op hun persoonsbewijs 'vol-jood' te zijn. Daarnaast werden 80 inwoners als 'half-jood' bestempeld. Zij waren nu niet meer welkom in cafés en al snel ook niet meer in parken, het zwembad en de bibliotheek. Ook mochten ze niet meer met de tram reizen. Hierdoor moesten elke dag 54 Rijswijkse kinderen een lange wandeling maken naar een speciale school voor Joden in Den Haag.

Tijdens de oorlog zijn ongeveer 250 Rijswijkse Joden afgevoerd naar vernietigingskampen. Zij zijn bijna allemaal omgekomen in Auschwitz of Sobibor. Ter nagedachtenis aan hen zijn we hier vandaag bij elkaar.

Juist nu – in het jaar dat wij 80 jaar vrijheid vieren – is het belangrijker dan ooit dat we ons de gruwelen van toen herinneren. Ook op dit moment is er veel spanning in de wereld. Ik vertelde het tijdens mijn nieuwjaarstoespraak: de wereld telde vorig jaar 59 gewapende conflicten, meer dan er sinds de Tweede Wereldoorlog in één jaar zijn geweest. Juist daarom moeten we onze vrijheid koesteren en met grote dankbaarheid vieren dat we al 80 jaar in vrijheid leven. Want vrijheid is niet vanzelfsprekend en vraagt om alertheid en onderhoud. Elke dag.

Binnen de landelijke viering en herdenking van 80 jaar vrijheid staat de maand januari in het teken van de herdenking van de Holocaust. In Rijswijk geven we hieraan invulling door de samenstelling van een tentoonstelling. Door middel van 10 panelen de verhalen van de Joodse gemeenschap in Rijswijk tijdens de Tweede Wereldoorlog in beeld.

Op de panelen kunt u bijvoorbeeld foto's zien en informatie lezen over de familie Van Praagh. Binnen deze familie kwamen 7 van de 10 broers en zussen om, net als enkele tientallen van hun kinderen en kleinkinderen. Of over kinderboekenschrijfster Ida Vos, die in Rijswijk zat ondergedoken.

Bijzonder is ook een paneel over extra kwetsbare mensen: van jonge kinderen (de jongste Rijswijker die werd vermoord was een baby van nog geen half jaar oud!) tot hoogbejaarden.

De tentoonstelling bevat ook panelen met andere informatie.

Bijvoorbeeld over de verschillende Stolpersteine die in Rijswijk liggen, de welbekende struikelstenen. En over de 16 Rijswijkers die de onderscheiding 'Rechtvaardige onder de Volkeren' hebben ontvangen van Yad Vashem; de officiële instantie in Israël voor het herdenken van Joodse slachtoffers van de Holocaust. Zij ontvingen de onderscheiding omdat zij Joden hebben gered van deportatie, bijvoorbeeld door hen te laten onderduiken in hun woning.

Dames en heren,

We herdenken de slachtoffers door hun verhalen een stem te geven. Deze tentoonstelling nodigt alle Rijswijkers uit om stil te staan bij een belangrijk stuk van de geschiedenis van onze stad. En nodigt uit om een moment te nemen om te herinneren, te herdenken en samen het verleden niet te vergeten. Ik vind dat ontzettend waardevol.

Deze tentoonstelling was nooit tot stand gekomen zonder de inzet van de werkgroep 80 jaar vrijheid. Zij hebben gedurende een aantal maanden werk veel verricht, van vele uren archiefonderzoek tot de samenstelling van de panelen.

Ik wil mijn grote waardering en dankbaarheid voor hen uitspreken. Mag ik een applaus voor Jilt Sietsma, Hans van Rossum, Marianne Bulder en Riko van der Stap.

Ook wil ik mijn dank uitspreken voor Wim Dammers van de Historische Vereniging Rijswijk, die een waardevolle bijdrage aan de inhoud van de tentoonstelling heeft geleverd. Dat geldt ook voor de Bibliotheek aan de Vliet. De bibliotheek heeft een boekentafel samengesteld voor bij de tentoonstelling. Dank!

De Holocaust-tentoonstelling is te zien tot en met zondag 26 januari. Op die dag herdenken we in Nederland de Holocaust met de Nationale Holocaust Herdenking. Dit gebeurt ieder jaar op de laatste zondag van januari, omdat op 27 januari Auschwitz werd bevrijd.

Beste aanwezigen,

Ik ga afronden, want ik kan me voorstellen dat iedereen de tentoonstelling graag wil bezichtigen. Ik maak u er graag op attent dat u na afloop de verhalen thuis nog eens kunt teruglezen, sommigen in uitgebreidere vorm, via de webpagina's 80 jaar Vrijheid op www.rijswijk.nl. Via de QR-code op het laatste paneel komt u rechtstreeks op die pagina's terecht.

En ik maak gebruik van dit moment om andere organisaties in Rijswijk op te roepen om ook na 26 januari ruimte te bieden aan de tentoonstelling. U kunt zich hiervoor wenden tot de werkgroep 80 jaar vrijheid.

Dan vraag ik nu uw aandacht voor Bert Vos - de zoon van kinderboekenschrijfster Ida Vos - en Peter van Os, die voor ons Joodse Klezmer-muziek gaan spelen.

Dank u wel.